

Lengyelország megközelítése a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi előírásoknak való megfelelés támogatásában: a munkaügyi felügyelőség és a megelőzési szolgálatok szerepe

Összefoglaló

Szerzők:

Ewelina Wołosik, Anna Chowaniec, Radosław Antczak (Ecorys Lengyelország).

Paulina Kaczmarek, Marta Wiszniewska, Joanna Jurewicz, Jolanta Walusiak-Skorupa
(Nofer Institute of Occupational Medicine - NIOM).

Projektvezető:

Lorenzo Munar, Dietmar Elsler -, Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség
(EU-OSHA).

Ez a jelentés az Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség (EU-OSHA) megbízásából készült. Tartalmáért, a benne megfogalmazott véleményekért és/vagy következtetésekért a szerzők felelnek, és ezek nem feltétlenül tükrözik az EU-OSHA álláspontját.

Sem az Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség, sem az Ügynökség nevében eljáró bármely személy nem vállal felelősséget a következő információk felhasználásáért.

© Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség, 2026

A sokszorosítás a forrás megjelölésével megengedett.

Bármely olyan fénykép vagy egyéb anyag felhasználása vagy sokszorosítása esetén, amelynek szerzői joga nem az Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökséget illeti meg, közvetlenül a szerzői jog jogosultjához kell engedélyért fordulni.

Ez a jelentés¹ a munkahelyi biztonság és egészségvédelem szereplőinek két fő kategóriájára összpontosít: az állami munkaügyi felügyelőségre (Państwowa Inspekcja Pracy – PIP) és a megelőzési szolgálatokra, köztük a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szolgálatokra és a foglalkozás-egészségügyi szolgálatokra.

A megállapítások egy részletes vizsgálaton alapulnak, amely kvalitatív és kvantitatív adatok felhasználásával, többek között a rendelkezésre álló dokumentumok, jelentések, médiabeszámolók és érdekelt felekkel készült interjúk áttekintésével zajlott.

Amint ez a jelentés is kiemeli, hiányosak az adatok, információk és ismeretek arra vonatkozóan, hogy milyen szerepet töltenek be a munkaügyi felügyelőségek és a megelőzési szolgálatok az uniós szintű munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi előírásoknak való megfelelés támogatásában. Ezért az a döntés született, hogy Németországban, Írországban, Norvégiában, Lengyelországban és Portugáliában országos esettanulmányokat kell készíteni, majd el kell végezni az öt ország összehasonlító elemzését.

A jelentés a lengyelországi kutatási projekt eredményeit és megállapításait ismerteti. Emellett hat esettanulmány és két szakpolitikai tájékoztató készült a munkaügyi felügyelőségek és a megelőzési szolgálatok által az előírásoknak való megfelelés támogatásában betöltött szerepről².

¹ A jelentés teljes terjedelmében a következő címen érhető el: <https://osha.europa.eu/en/publications/polands-approach-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-role-labour-inspectorate-and-prevention-services>

² A hat esettanulmányra a jelentés egészében folyamatosan hivatkozunk. Az esetek számozása „PL1 eset”, „PL2 eset” stb., ahol a PL rövidítés Lengyelországra utal. Ennek további magyarázata a módszertanról szóló fejezetben található.

Lásd EU-OSHA – Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség, *Addressing workplace stress in Poland: supporting occupational safety and health compliance (Case PL1)* (A munkahelyi stressz kezelése Lengyelországban: a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi előírásoknak való megfelelés támogatása [PL1 eset]), 2025.

<https://osha.europa.eu/en/publications/addressing-workplace-stress-poland-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-case-pl1>

Lásd EU-OSHA – Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség, *Polish State Labour Inspection agreements: supporting occupational safety and health compliance (Case PL2)* (A lengyel állami munkaügyi felügyelőség megállapodásai: a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi előírásoknak való megfelelés támogatása [PL2 eset]), 2025.

<https://osha.europa.eu/en/publications/polish-state-labour-inspection-agreements-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-case-pl2>

Lásd EU-OSHA – Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség, *Ukrainian refugee and migrant workers: supporting occupational safety and health compliance (Case PL3)* (Ukrán menekült és migráns munkavállalók: a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi előírásoknak való megfelelés támogatása [PL3 eset]), 2025.

<https://osha.europa.eu/en/publications/ukrainian-refugee-and-migrant-workers-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-case-pl3>

Lásd EU-OSHA – Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség, *Polish 'Agreement for Safety in Construction': supporting occupational safety and health compliance (Case PL4)* (Lengyel építőipari biztonsági megállapodás: a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi előírásoknak való megfelelés támogatása [PL4 eset]), 2025.

<https://osha.europa.eu/en/publications/polish-agreement-safety-construction-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-case-pl4>

Lásd EU-OSHA – Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség, *Polish sector prevention and inspection programmes: supporting occupational safety and health compliance (Case PL5)* (Lengyel ágazati megelőzési és ellenőrzési programok: a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi előírásoknak való megfelelés támogatása [PL5 eset]), 2025.

<https://osha.europa.eu/en/publications/polish-sector-prevention-and-inspection-programmes-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-case-pl5>

Lásd EU-OSHA – Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség, *Polish initiatives to support OSH experts: supporting occupational safety and health compliance (Case PL6)* (Lengyel kezdeményezések a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szakértők támogatásáért: a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi előírásoknak való megfelelés támogatása [PL6 eset]), 2025.

<https://osha.europa.eu/en/publications/polish-initiatives-support-osh-experts-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-case-pl6>

A szakpolitikai tájékoztatók az alábbiak:

Lásd: EU-OSHA – Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség, *Polish Labour Inspectorate supporting occupational safety and health compliance* (A lengyel munkaügyi felügyelőség a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi előírásoknak való megfelelés támogatásában), 2025.

<https://osha.europa.eu/en/publications/polish-labour-inspectorate-supporting-occupational-safety-and-health-compliance>

Lásd: EU-OSHA – Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség, *Prevention services role in supporting occupational safety and health compliance in Poland* (A megelőzési szolgálatok szerepe a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi előírásoknak való megfelelés támogatásában Lengyelországban), 2025.

<https://osha.europa.eu/en/publications/prevention-services-role-supporting-occupational-safety-and-health-compliance-poland>

A jelentés bemutatja a Lengyelországban a munkaügyi ellenőrzés terén alkalmazott megközelítést, amely közös jogérvényesítési modellként jellemezhető. A közös jogérvényesítési modell együttműködésen alapuló megközelítést foglal magában, amely a különböző intézmények és szervezetek közötti együttműködés révén a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi előírásoknak való megfelelést hivatott biztosítani. Ez a megközelítés ellenőrzési és megelőzési tevékenységeket ötvöz. A jogérvényesítési modell középpontjában a munkaügyi jogszabályoknak való megfelelés biztosítása áll ellenőrzések, szankciók és korrekciós intézkedések révén, amelyek gyakran a munkaügyi ellenőrzésért felelős egyetlen/központi szervezet köré szerveződnek.

A PIP központosított állami munkaügyi felügyelőségből és 16 területi munkaügyi felügyelőségből áll, valamint képzési és oktatási központ is működik mellette. A PIP alapvető feladatai általánosságban három tematikus területre összpontosulnak: 1. munkahelyi egészségvédelem és biztonság, 2. a munkavállalói jogok védelmének betartása, valamint 3. a foglalkoztatás jogszerűségének biztosítása. Ezt a küldetést hagyományos jogérvényesítési tevékenységek – a balesetek kockázatának csökkentésére és a munkaügyi előírásoknak való megfelelés biztosítására irányuló célzott ellenőrzések és proaktív intézkedések – révén hajtja végre. A PIP tevékenységi köre azonban túlmutat a jogérvényesítésen, és közelebb áll a közös jogérvényesítési modellhez. Megbízatásának lényeges aspektusa a megelőzés, amely ellenőrzési-megelőzési tevékenységekkel, konkrét ágazatokra vagy témakörökre irányuló tevékenységekkel, támogatással, valamint a lengyel vállalkozásokon belüli biztonsági kultúra előmozdítását és egészséges munkakörnyezet kialakítását célzó oktatási kezdeményezésekkel párosul. Emellett a közös jogérvényesítési modell az együttműködés és a PIP tevékenységeiben közreműködő érdekelt felek kiterjedt hálózatában nyilvánul meg, amelyben például egyéb kormányzati intézmények, munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szervezetek, szociális partnerek, ágazati szervezetek, egyetemek és más szervezetek széles köre vesz részt.

A munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi megelőzés tekintetében a jelentés két fő dimenziót tárgyal: a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szolgálatokat és a foglalkozás-egészségügyi szolgálatokat. A munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi megelőzési szolgálat a vállalatban belül különálló szervezeti egység/beosztás lehet, amelynek feladatkörébe tartozik a munkavállalók munkahelyi veszélyekkel szembeni védelmét szolgáló megelőző tevékenységek szervezése, a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi feltételek javítása és tanácsadás nyújtása a munkáltató számára a munkahelyi biztonsággal és egészségvédelemmel kapcsolatos ügyekben. A munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szakértők dolgozhatnak belső alkalmazottként (kifejezetten a munkahelyi biztonsággal és egészségvédelemmel foglalkozva, vagy más munkakörökben, de a munkahelyi biztonság és egészségvédelem kezelésére kijelölve) vagy speciális feladatokra szerződöttetett külső szakértőként. A munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szakértők kulcsszerepet játszanak a biztonságos és egészséges munkakörülmények biztosításában. Lengyelül azonban a szolgálat neve „Munkahelyi biztonság és higiénia” (Bezpieczeństwo i higiena pracy – BHP), amely bizonyos mértékben tükrözi, hogy csak korlátozottan foglalkozik egészségvédelmi kérdésekkel.

A foglalkozás-egészségügyi szakemberek a foglalkozás-egészségügyi vizsgálatok elvégzéséért felelős üzemorvosok-orvosok. Beosztástól és a munka jellegétől függetlenül minden, rendes munkaviszonyban álló munkavállalónak át kell esnie foglalkozás-egészségügyi vizsgálaton³. A polgári jogi szerződés alapján vagy más atipikus formában foglalkoztatott munkavállalókra tehát nem terjed ki. Kiemelendő, hogy a vállalatoknak beutalót kell adniuk a vizsgálatra. Az ezzel kapcsolatos feladatokat többnyire (belső vagy külső) munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szakértők látják el, kisebb vállalatoknál pedig más illetékes munkatársak kapják meg ezt a feladatot. Az említett beutalóknak a kiválasztott munkavállalókat érintő foglalkozási kockázatértékelésen kell alapulniuk, és tartalmazniuk kell a munkahelyen előforduló munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi kockázatokat. A beutalók alapján üzemorvosok végzik el az egészségügyi vizsgálatokat. Ezért a vállalatban belüli kockázatértékelés minősége szorosan összefügg a foglalkozás-egészségügyi vizsgálat színvonalával.

Ez a jelentés általános áttekintést nyújt a munkaügyi felügyeleti, valamint a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi és a foglalkozás-egészségügyi megelőzési szolgálatok tevékenységeiről és az előttük álló legfontosabb kihívásokról, valamint a Lengyelországban a munkahelyi biztonsági és

³ A lengyel munka törvénykönyve szerinti különböző foglalkoztatási formákról és a hozzájuk kapcsolódó munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szempontokról és munkaügyi ellenőrzésről a lenti 7. keretes írás nyújt tájékoztatást. Bővebb felvilágosítás a PIP honlapjának „Munkavállalók” című részében található: <https://www.pip.gov.pl/en/for-employees/forms-of-employment>

egészségvédelmi előírásoknak való megfelelés támogatásában betöltött szerepükről. A 2. fejezet (*A munkahelyi biztonság és egészségvédelem helyzete Lengyelországban*) az e szervek tevékenységének keretét adó jogi és működési környezetet vizsgálja, és betekintést ad a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi gyakorlatokra irányadó lengyel szabályozási struktúrákba. A 3. fejezet (*Az állami munkaügyi felügyelőség tevékenysége*) az állami munkaügyi felügyelőség alapvető tevékenységeire összpontosít, kitérve a panaszkezelésre és a munkaügyi ellenőrzésekre, valamint a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi kockázatok megelőzésére szolgáló közös jogérvényesítési modellre. A 3. fejezet a panaszkezelés folyamatát tárgyalja, ennek keretében pedig kimutatja, hogy a panaszok száma a közelmúltban, 2023-ban csökkent, és jelzi, hogy a **panaszok főként az elsődleges javadalmazással és a munkaviszonnyal kapcsolatos problémák körébe tartoznak**.

A 3. fejezet továbbá betekintést enged az ellenőrzésekbe, kitérve a panaszok nyomán elvégzett ellenőrzésekre és a tervezett ellenőrzési tevékenységekre. Ebből a szakaszból kiderül, hogy **az ellenőrzés középpontjába állított ágazatok kiválasztása megbízható, adatvezérelt megközelítésen alapul. A PIP a halálos kimenetelű és súlyos balesetek számának elemzése alapján alakította ki ellenőrzési és megelőzési tevékenységeit, ennek során pedig különös figyelmet fordított az építőiparra, ahol az elmúlt években a legtöbb ilyen baleset fordult elő**.

A 3. fejezet a PIP szankciókra vonatkozó megközelítését is kifejti, amelyet a kkv-kból álló lengyel gazdaság szerkezete is befolyásol. **A kkv-k túlsúlyára tekintettel a munkaügyi ellenőrzés a pozitív megerősítést és az oktatást helyezi előtérbe, a szankciók pedig az egyes vállalkozások pénzügyi lehetőségeihez igazodnak. Ugyanakkor a munkaügyi felügyelők hangsúlyozzák, hogy a pénzbüntetések jelenlegi mértéke – különösen az ismétlődő és súlyos jogsértések esetében – nem elegendő. Ez a szakasz ezért a 2023. évi éves tevékenységi jelentésben megfogalmazott javaslatokat is tárgyalja, kitérve a nem pénzügyi jellegű jogérvényesítési megközelítésre.** Végezetül a szakasz olyan horizontális tevékenységeket hoz fel, mint a kiválasztott ágazatokra vonatkozó ágazatspecifikus programok, például a „Budowa. STOP Wypadkom” (Építőipar. STOP a baleseteknek); a meghatározott típusú vállalatokat célzó programok (lásd: 9. keretes írás: *Példa kkv-kat célzó PIP-kezdményezésre*); veszélyeztetett csoportokat, például a munkaerőpiacra belépő fiatalokat célzottan támogató tevékenységek; valamint a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi megelőzés előmozdítására irányuló különféle képzések, műhelytalálkozók és támogató tevékenységek.

A 4. fejezet (*A munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi, valamint a foglalkozás-egészségügyi megelőzési szolgálatok tevékenysége*) a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szakértőknek és a foglalkozás-egészségügyi szakembereknek a munkavállalók jóllétének proaktív egészségvédelmi és biztonsági intézkedésekkel történő megóvásában betöltött szerepét és feladatkörét tárgyalja. A munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szakértőkről szóló szakasz tájékoztatást ad a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szakértők jellemzőiről, elsősorban a Központi Munkavédelmi Intézet – Nemzeti Kutatóintézet (CIOP-PIB) által 2020-ban megfogalmazott megállapítások (Dobrzynska, 2020) alapján, emellett meglátásokkal szolgál a **munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szakemberek számával és tevékenységi körével, valamint a belső és külső munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szakértők által jellemzően végzett feladatok jellegével kapcsolatosan. Beszámol továbbá a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szakértők képzéséről szóló vitákról, valamint a speciális szakértelemmel rendelkező munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szakértőkről, illetve az általános profilú munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szakértőkről (és a vállalatokkal való munka során szerzett gyakorlati tapasztalatokról) folytatott eszmecseréről.** A munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szakértőkről szóló szakasz a személyes motivációkkal és a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szakmák előtti akadályokkal zárul. Ezt követően a 4. fejezet második része a foglalkozás-egészségügyet és az üzemorvosokat helyezi előtérbe, és a foglalkozás-egészségügyi vizsgálatok terjedelmét és menetét tárgyalja. A 4. fejezet ezt követően a foglalkozás-egészségüggyel kapcsolatos kihívásokra összpontosít, kitérve az üzemorvosok és a foglalkozás-egészségügyi központok Lengyelországon belüli egyenlőtlen eloszlására. Végezetül a 4. fejezet **a foglalkozás-egészségügyben rejlő kiaknázatlan megelőzési potenciált, valamint a foglalkozás-egészségügyi vizsgálatokhoz való hozzáférés akadályait tárgyalja, például a mezőgazdaság esetében, ahol a mezőgazdasági termelőkre a foglalkoztatási formájuk miatt nem vonatkoznak a kötelező foglalkozás-egészségügyi vizsgálatok.**

Az 5. fejezet (*Együttműködések és szinergiák*) tovább foglalkozik a lengyel munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi rendszerben kialakított szinergiákkal, megvizsgálva a PIP által folytatott együttműködéseket, négy fő típusra összpontosítva: együttműködés az ellenőrzések terén, együttműködés a szakismeretek cseréjében, együttműködés a támogatásban és együttműködés a tudás-/adatmegosztásban. Emellett a PIP együttműködik megelőzési szolgálatokkal, a szociális partnerekkel és üzleti szervezetekkel. A fejezet áttekintést nyújt az említett szinergiák létrejöttének módjáról, a jogalapjukról és a terjedelmükről, valamint támogatási és jogérvényesítési tartalmukról. **A fejezet munkaügyi ellenőrzésről szóló szakaszában a közös jogérvényesítési modellhez hozzájáruló együttműködéssel kapcsolatos gyakorlati szempontokról és példákról esik szó. A munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi, valamint a foglalkozás-egészségügyi megelőzési szolgálatok esetében nehezebb volt átfogó betekintést adni az együttműködésekbe és szinergiákba, mivel sokféle szereplő működik közre a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi megelőzésben.**

A 6. fejezet (*Kihívások a munkaügyi ellenőrzés, valamint a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi, valamint a foglalkozás-egészségügyi megelőzési szolgálatok terén*) feltárja, milyen kihívásokkal szembesülnek gyakran a munkaügyi felügyeleti, a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi és a foglalkozás-egészségügyi megelőzési szolgálatok a lengyel munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi rendszerben. Mindegyikükénél felmerül az a kihívás, hogy kis- és középvállalkozások uralta gazdaságban kell megtervezniük és végrehajtaniuk tevékenységeiket, humánerőforrással kapcsolatos problémákba ütköznek (megterhelő munka, korlátozott humánerőforrás, szakértelemmel kapcsolatos igények), valamint a munka új világában jelentkező kihívásokra – például a távmunka és a feladatalapú /platformalapú munkavégzés térnyerésére – válaszolnak megközelítéseket kialakítaniuk. Mindezt a 7. fejezet (*Következtetések és főbb megállapítások*) összegzi. Az utolsó fejezet tulajdonképpen a munkaügyi ellenőrzés iránti adatvezérelt és együttműködésen alapuló megközelítést hangsúlyozza, amellyel támogatható a munka dinamikus világában jelentkező kihívásokra való reagálás. Kiemeli a szankciókat érintő változásokról folytatott megbeszéléseket, és ismerteti a nem pénzügyi jellegű intézkedéseket is magában foglaló elképzelést, valamint a humánerőforrásról és a PIP feladatkörének terjedelméről folytatott vitákat. Ez az utolsó fejezet a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szakértőkkel kapcsolatos tájékoztatás nyújtása terén végzett legújabb kutatások jelentőségére is rámutat. Mindez azt mutatja, hogy az említett tanulmányok támogatják a megbeszéléseket olyan témakörökben, mint a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szakértők képesítése, valamint a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szakértelem (akár általános munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi szakértők, akár adott szakterületre specializálódott szakemberek) iránti kereslet. A foglalkozás-egészségügyet illetően az utolsó fejezet kiemeli a foglalkozás-egészségügyben rejlő megelőzési potenciált, valamint a foglalkozás-egészségügyi vizsgálatokhoz való hozzáférés terén fennálló regionális különbségeket.

Az Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség (EU-OSHA)

hozzájárul ahhoz, hogy Európa a munkavégzés szempontjából biztonságosabb, egészségesebb és eredményesebb hely legyen. Az Ügynökség megbízható, kiegyensúlyozott és elfogulatlan biztonsági és egészségvédelmi információkat kutat, fejleszt és terjeszt, valamint egész Európára kiterjedő figyelemfelkeltő kampányokat szervez. Az Európai Unió által 1994-ben alapított, bilbaói (Spanyolország) székhelyű ügynökség az Európai Bizottság, a tagállamok kormányai, a munkáltatói és munkavállalói szervezetek képviselői, valamint az Unió tagállamaiból és azokon kívülről érkező vezető szakértők számára biztosít közös fórumot.

information@osha.europa.eu

<https://osha.europa.eu>